

Âyetü'l-Kübra'nın otuz üç mertebesinin şematik olarak gösterimi ve izahını yapar mısınız?

AYET-ÜL KÜBRA

Kâinattan Hâlıkını Soran Bir Seyyahın Müşahedatıdır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَأَرْضٌ وَمَنْ فِيهِنَّ
وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ تَفْقَهُونَ
تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

Bu "**Yedinci Şua**" bir mukaddime ve iki makamdır. Mukaddimesi dört mes'ele-i mühimmeyi; Birinci Makamı, Âyet-i Kübra'nın tefsirinden Arabî kısmını; İkinci Makamı, onun bürhanlarını ve tercümesini ve mealini beyan ederler._

Mukaddime

Mukaddime dört meseleden oluşmaktadır:

Birinci vartadan çare-i necat: İki mes'eledir.

"Birinci Mes'ele: Otuzbirinci Mektub'un Onüçüncü Lem'asında tafsilen isbat edildiği gibi, umumî mes'elelerde isbata karşı nefyin kıymeti yoktur ve kuvveti pek azdır. Meselâ: Ramazan-ı Şerif'in başında hilâli görmek hususunda, iki âmi şahid hilâli isbat etseler ve binlerle eşraf ve âlimler "görmedik" deyip nefyetseler, onların nefiyleri kıymetsiz ve kuvvetsizdir. Çünkü isbatta birbirine kuvvet verir, birbirine tesanüd ve icma' var. Nefiyde ise bir olsa bin olsa farkları yoktur; herkes kendi başına kalır, infiradî olur. Çünkü isbat eden harice bakar ve nefis-ül emre göre hükmeder." (...)

"İkinci Mes'ele: Bir fennin veya bir san'atın medar-ı münakaşa olmuş bir mes'elesinde, o fennin ve o san'atın haricindeki adamlar ne kadar büyük ve âlim ve san'atkâr da olsalar, sözleri onda geçmez, hükümleri hüccet olmaz; o fennin icma-ı ülemasına dâhil sayılmazlar. Meselâ; büyük bir mühendisin, bir hastalığın keşfinde ve tedavisinde bir küçük tabib kadar hükmü geçmez. Ve bilhassa maddiyatta çok tevaggul eden ve gittikçe maneviyattan tebaüd eden ve nura karşı gabileşen ve kabalaşan ve akli gözüne inen en büyük bir feylesofun münkirane sözü, maneviyatta

nazara alınmaz ve kıymetsizdir." (...)

Üçüncü mesele ve dördüncü mesele; İkinci varta ve çare-i necat: Bu dahi iki mes'eledir:

"Birincisi (üçüncü mesele); Azamet ve kibriya ve nihayetsizlik noktasında, ya gaflete veya masiyete veya maddiyata dalmak sebebiyle darlaşan akıllar, azametli mes'eleleri ihata edemediklerinden, bir gurur-u ilmî ile inkâra saparlar ve nefyederler."(...)

"İkincisi (dördüncü mesele); Risale-i Nur yüzer mizan ve müvazenelerle, bu hakikatı "iki kerre iki dört eder" derecesinde kat'î isbat etmiş. Meselâ; Cenab-ı Hakk'ın vücub-u vücudunu ve ezeliyetini ve ihatalı sıfatlarını azametleri için kabul edemeyen adam, ya hadsiz mevcudata, belki nihayetsiz zerrelere, o vücub-u vücudu ve ezeliyetini ve uluhiyet sıfatlarını vermekle küfrünü itikad edebilir."(...)

Birinci Makam

Üstadımız bu birinci makamın tamamen Yedinci Şua içerisinde bulunan Arabi ifadelerden ibaret olduğunu ifade etmektedir. **Şöyle ki;**

"Beşincisi: Ben Ramazan'ın feyziyle bu risalenin nurlarına mazhar olmaklığımla beraber, birkaç cihette halim perişan ve birkaç hastalıkla vücudum sarsıldığı bir zamanda acele yazılıp, birinci müsveddeyle iktifa edildi. Hem yazdığım vakit, irade ve ihtiyarımla olmadığını hissettiğimden, kendi fikrimle tanzim veya ıslah etmeyi muvafık görmediğim için bir parça fehmi işkâl edecek bir vaziyet aldı. Hem Arabî fıkralar içine çok girdi. Hattâ Birinci Makam baştan başa Arabî olduğundan içinden çıkarıldı, müstakil yazıldı."(1)

Demek söz konusu risalenin içerisinde bulunan Arabi ifadeler, Birinci Makam'dan ibarettir.

İkinci Makam

Üstadımız, İkinci Makam'ın tamamen Arabi Birinci Makam'ın izahı ve mealî hükmünde olduğunu ifade etmektedir. **Şöyle ki;**

"Bu İkinci Makam, bu âyet-i muazzamayı tefsir etmekle beraber, tayyedilen Arabî Birinci Makamın bürhanlarını ve hüccetlerini ve tercümesini ve kısa bir mealini beyan eder." (2)

Her iki makam da İki Bab'dan oluşmaktadır. Burada Üstadımızın bahsettiği Yedinci Şua'yı oluşturan 33 mertebeyi, İkinci makamdaki oluşurmaya çalışacağız. Zira Üstadımız Ayet-ul Kübra eserinin otuz üç mertebeden oluştuğunu beyan etmektedir. **Şöyle ki,**

"Ve mâdem, Yedinci Şuâ olan Âyetü'l-Kübrâ'da, her biri bir dağ kuvvetinde, otuz üç adet icmâ-ı azîm ispat etmişler ki: Bu kâinat, bir elden çıkmış ve bir tek zâtın mülküdür ve kemâlât-ı İlâhiyenin medârı olan Vahdetini ve Ehadiyetini bedâhetle göstermişler ve Vahdet ve Ehadiyet ile bütün kâinat, o Zât-ı Vâhidin emirber neferleri ve musahhar memurları hükmüne geçiyor; ve âhiretin gelmesiyle, kemâlâtı sukuttan ve adâlet-i mutlakası müstehziyâne gadr-i mutlakattan ve hikmet-i âmmesi sefâhetkârâne abesiyetten ve rahmet-i vâsiası lâhiyâne tâzibden ve izzet-i kudreti zelilâne aczden kurtulurlar, tekaddüs ederler."

Birinci Bab ile İkinci Bab arasındaki fark için Üstadımız ;

"Geçen İkinci Makam'ın Birinci Bab'ındaki on dokuz adet mertebelerin şahadet eden hakikatlarının her birisi, tahakkuklarıyla ve vücudlarıyla vücub-u vücuda delalet ettikleri gibi; ihataları ile dahi vahdete ve ehadiyete delalet ederler. Fakat başta sarıhan vücudu isbat ettikleri cihetle, vücub-u vücudun delilleri sayılmış."

"İkinci Makam'ın İkinci Bab'ı ise; başta ve sarıhatla vahdeti ve içinde vücudu isbat ettiği haysiyetiyle, tevhid bürhanları denilir. Yoksa her ikisi, her ikisini isbat eder." "Farklarına işaret için Birinci Bab'da

بِشَهَادَةِ عَظْمَةِ احَاطَةِ حَقِيقَةِ

İkinci Bab'da vahdet görünür gibi zuhuruna işareten

بِمُشَاهَدَةِ عَظْمَةِ احَاطَةِ حَقِيقَةِ

fıkraları tekrar ediliyor." demiştir.

Evet bu otuz üç mertebenin bir tanesi mukaddimedede, on dokuz mertebesi

Birinci Bab'ta, on üç mertebesi ise İkinci Bab'da işlenmiştir.

Mukaddeme: Bu mukaddeme Ayet-ül Kübra'nın birinci mertebesi olarak kabul edilebilir. Çünkü O, Ayet-ül Kübra'nın hakikatlerinin çekirdeğidir.

BİRİNCİ BAB:

Bu Bab on dokuz mertebeden oluşmaktadır. Bu konuda Üstadımız;

"İkinci Makam'ın Birinci Bab'ındaki (3)

Birinci Mertebe; Semavatın Cenab-ı Hakk'ın varlığına ve birliğine şahadet etmesi.

İkinci Mertebe; Cevv-i Sema denilen atmosfer tabakasında bulunan tevhid delillerini izah eder.

Üçüncü Mertebe; Küre-i arzın Allah'ın varlığına ve birliğine dair taşıdığı delilleri gösterir.

Dördüncü Mertebe; denizlerin ve büyük nehirlerin tevhid delillerini işlemektedir.

Beşinci Mertebe; dağlar ve sahraların tevhide dair şahadetleri işlenmiştir.

Altıncı Mertebe ; bitkiler aleminin Allah'ın varlığı ve birliğine dair delillerine değinmektedir.

Yedinci Mertebe; hayvanlar ve kuşlar aleminin penceresinden tevhid delilleri gösterilmeye çalışılmıştır.

Sekizinci Mertebe; peygamberlerin getirdikleri tevhid delillerinden, Allah'ın nasıl görüleceği bildirilmektedir.

Dokuzuncu Mertebe; muhakkik ve müdakkik alimlerin izahları ve ispatlarıyla Allah'ın varlığı ve birliğine bakış sergilenmiştir.

Onuncu Mertebe; kalb ayağıyla maifetullahta mertebe kat' etmeye çalışanların elde ettikleri delillerin sergilendiği bir mertebedir.

On Birinci Mertebe; meleklerin ve ruhanilerin Cenab-ı Hakk'ın varlığı ve birliği için getirdikleri delillerin işlendiği mertebedir.

On İkinci Mertebe + On Üçüncü Mertebe; istikametli akılların ve kalblerin varlığı ve birliğe dair delilleri işlenmiştir.

On Dördüncü Mertebe + On Beşinci Mertebe; gayb aleminden Vahyin ve yine gayb aleminin bir sınıfı olan ilhamın Vacibü'l-vücuda dair delillerinden bahsedilmektedir.

Onaltıncı Mertebe; Hz. Muhammed (a.s.m)'in Allah'ın varlığına ve birliğine dair delilleri anlatılmıştır.

On Yedinci Mertebe; Kur'an-ı Kerim'in tevhide dair delillerden bahsedilmiştir.

On Sekizinci Mertebe; bu mertebe, kainat kitabının kendi müellifi ve sahibi olan Allah'tan nasıl bahsettiklerinden haber verilmektedir. İmkan ve Hudus hakikatleri ile kainat unsurlarının birbirlerine, akılları hayret içerisinde bırakacak derecede yardımlarının ilahi vücuda nasıl işaret ettiğinden bahsedilmektedir.

On Dokuzuncu Mertebe; Kainatta mevcut olan dehşetli ve muazzam bir faaliyet manzumesinin ve İlahi konuşmanın ve tekellümünün sıfat ve Esmâ-i İlahiyeye şahadet ettiğinden bahsetmektedir.

İKİNCİ BAB:

Bu Bab, **üç menzilden**, her menzil de çeşitli hakikatlerden oluşmaktadır. Bu hakikatlerin her birisi ise bir tevhid mertebesidir.

Birinci Menzil ;

Birinci hakikat; (Birinci Mertebe); Uluhiyet-i Mutlaka'dan bahsetmektedir.

İkinci Hakikat; (İkinci Mertebe); Rububiyet-i Mutlaka'dan bahsetmiştir.

Üçüncü Hakikat; (Üçüncü Mertebe); Kainattaki mükemmelliğin, ustaları olan Cenab-ı Hakkın Kemalâtına nasıl işaret ettiğinden bahsetmektedir.

Dördüncü Hakikat; (Dördüncü Mertebe); Kainatta var olan dehşetli bir hakimiyetin sahibinin kim olabileceği izah edilmeye çalışılmıştır.

İkinci Menzil ;

Birinci Hakikat; (Beşinci Mertebe); Kibriya ve azamet hakikatıdır.

İkinci Hakikat; (Altıncı Mertebe); Kâinatta tasarrufları görünen ef'al-i Rabbaniyenin ıtlak ve ihata ve nihayetsiz bir surette zuhurlarıdır.

Üçüncü Hakikat; (Yedinci Mertebe); Mevcudatın ve bilhassa nebatat ve hayvanatın, sür'at-i mutlaka içinde kesret-i mutlaka ve intizam-ı mutlak ile ve sühulet-i mutlaka içinde gayet hüsn-ü san'at ve meharet ve ittikan ve intizam ile ve mebzuliyet-i mutlaka ve ihtilat-ı mutlak içinde gayet kıymetdarlık ve tam imtiyaz ile

icadlarıdır.

Dördüncü Hakikat; (Sekizinci Mertebe); Mevcudatın vücudları ve zuhurları, beraberlik ve birbiri içinde birlik ve birbirine benzemeklik ve birbirinin misal-i musaggarı ve nümune-i ekberi ve bir kısım küll ve küllî ve diğer kısım onun cüz'leri ve ferdleri ve birbirine sikke-i fitratta müşabehet ve nakş-ı san'atta münasebet ve birbirine yardım etmek ve birbirinin vazife-i fitriyesini tekmil etmek gibi, çok cihet-ül vahdet noktalarında; bedahet derecesinde tevhidi ilân ve sâni'lerinin vâhid olduğunu isbat etmek ve kâinatın rububiyet cihetinde, tecezzi ve inkısam kabul etmez bir küll ve küllî hükmünde bulunduğunu izhar etmektir.

Beşinci Hakikat; (Dokuzuncu Mertebe); Kâinatın mecmuunda ve erkânında ve eczasında ve her mevcudunda bir intizam-ı ekmelin bulunması ve o memleket-i vasianın tedvir ve idaresine medar olan ve heyet-i umumiyesine taalluk eden maddeler ve vazifedarlar birer vâhid olması ve o haşmetli şehir ve meşherde tasarruf eden isimler ve fiiller, birbiri içinde ve birer ve bir mahiyet ve vâhid ve her yerde aynı isim ve aynı fiil olmakla beraber, herşeyi veya ekser eşyayı ihataları ve şümulleri.. ve o zînetli sarayın tedbirine ve şenlenmesine ve binasına medar olan unsurlar ve neviler, birbiri içinde ve birer ve bir mahiyet-i vâhide ve her yerde aynı unsur ve aynı nevi bulunmakla beraber zeminin yüzünü ve ekserisini intişar ile ihata etmeleri..

Üçüncü Menzil;

Birinci hakikat; (Onuncu Mertebe) ; "Fettahiyet" hakikatıdır."

İkinci Hakikat; (On Birinci Mertebe); "Rahmaniyet" hakikatıdır."

Üçüncü Hakikat; (On İkinci Mertebe); "Müdebbiriyet ve idare hakikatı"dır.

Dördüncü Hakikat; (On Üçüncü Mertebe); "Rahîmiyet ve rezzakiyet hakikatı"dır.

Dipnotlar:

(1) bk. [Sualar, Yedinci Şua.](#)

(2) bk. [a.g.e.](#)

(3) bk. [a.g.e., İhtar.](#)